

opusdei.org

Ewangelia św. Mateusza, rozdział II

Komentarze z "Biblii
Nawarskiej" (Wydawnictwo
Apostolicum, 2020).

04-01-2021

Rozdział 2

Mędrcy ze Wschodu

*1 Gdy zaś Jezus narodził się w
Betlejem w Judei za panowania króla
Heroda, oto Mędrcy ze Wschodu
przybyli do Jerozolimy 2 i pytali:
«Gdzie jest nowo narodzony król*

żydowski? Ujrzeliśmy bowiem jego gwiazdę na Wschodzie i przybyliśmy oddać mu pokłon». 3 Skoro to usłyszał król Herod, przeraził się, a z nim cała Jerozolima. 4 Zebrał więc wszystkich arcykapłanów i uczonych ludu i wypytywał ich, gdzie ma się narodzić Mesjasz. 5 Ci mu odpowiedzieli: «W Betlejem judzkim, bo tak napisał Prorok: 6 A ty, Betlejem, ziemio Judy, nie jesteś zgoła najlichsze spośród głównych miast Judy, albowiem z ciebie wyjdzie władca, który będzie pasterzem ludu mego, Izraela.»

7 Wtedy Herod przywołał potajemnie Mędrców i wypytał ich dokładnie o czas ukazania się gwiazdy. 8 A kierując ich do Betlejem, rzekł: «Udajcie się tam i wypytujcie starannie o Dziecię, a gdy Je znajdziecie donieście mi, abym i ja mógł pójść i oddać Mu pokłon». 9 Oni zaś wysłuchawszy króla, ruszyli w drogę. A oto gwiazda, którą widzieli na Wschodzie, szła przed nimi, aż

*przyszła i zatrzymała się nad
miejscem, gdzie było Dziecię. 10 Gdy
ujrzeli gwiazdę, bardzo się uradowali.
11 Weszli do domu i zobaczyli Dziecię
z Matką Jego, Maryją; upadli na twarz
i oddali Mu pokłon. I otworzywszy
swe skarby, ofiarowali Mu dary: złoto,
kadzidło i mirrę. 12 A otrzymawszy
we śnie nakaz, żeby nie wracali do
Heroda, inną drogą udali się do swojej
ojczyzny.*

2,1-12. Pierwszy rozdział ewangelii ukazywał pochodzenie Jezusa, drugi zaś poświęcony jest Jego misji, celowi Jego życia. Jezus jest Mesjaszem, królem, jako nowy i potężniejszy Dawid, w którym wypełniają się proroctwa: gwiazda ogłaszająca jego narodzenie (por. Lb 24,17); miasto Betlejem, w którym się rodzi (por Mi 5,1); poddanie się Bogu królów ziemi, którzy ofiarują Mu swoje dary i

oddają pokłon (Iz 49,23; 60,5-6; Ps 72[71],10-15). Jednakże jest On również Synem Boga, wypełniającym dzieło zbawienia, którego Izrael – również nazywany synem Bożym w Starym Testamencie (Wj 4,22-23; Oz 11,1 itd.) – nie potrafił dokonać (por. 2,15). O ile Jezus jest inicjatorem nowego ludu Bożego, owi mędrcy, nie będący żydami, stanowią pierwociny pogan, którzy otrzymają wezwanie do zbawienia w Chrystusie. Tak rozumiał to Kościół obchodząc uroczystość Objawienia Pańskiego: „Niechże więc wejdzie do rodziny patriarchów całość narodów, niech błogosławieństwo obiecane synom Abrahama otrzymają synowie obietnicy [...]. Niech w osobach trzech mędrców wszystkie narody oddają pokłon Stwórcy wszechświata. I nie tylko Judea, ale cała ziemia niech pozna Boga, by wszędzie «w Izraelu wielkie było Jego imię» (por. Ps 76[75],2)” (św.

Leon Wielki, *Kazanie 3 na objawienie Pańskie* 2).

„Gdy zaś Jezus narodził się w Betlejem w Judei za panowania króla Heroda, oto mędrcy ze Wschodu...” (w.1). Ten opis przede wszystkim pozwala ustalić kontekst historyczny: Jezus urodził się za czasów Heroda Wielkiego. Ten Herod – ojciec Heroda Antypasa (14,1-12), i dziadek Heroda Agryppy I (Dz 12,1-23) oraz pradziadek Heroda Agryppy II (Dz 25,13-26,32) – nie był Żydem, lecz Idumejczykiem, jednak doszedł do władzy dzięki pomocy i poddaństwu wobec Imperium Rzymskiego. W czasie swojego panowania prowadził szeroką działalność publiczną i odbudował z rozmachem Świątynię Jerozolimską. Jest znany ze swego okrucieństwa: zabił większość swoich żon, wielu swoich synów i znaczną liczbę wpływowych osobistości. Na temat tożsamości mędrców Ewangelia mówi nam

bardzo niewiele. Późniejsze tradycje podały szczegóły na temat ich pochodzenia i liczby. Najbardziej znana pochodzi z ormiańskiej ewangelii apokryficznej, która mówi, iż mędrcy ci to trzech królowie, bracia, pochodzący z Persji, o imionach Melchior, Kacper i Baltazar.

Poprzez pytanie „Gdzie jest nowo narodzony Król żydowski?” (w.2) Mateusz ukazuje kontrast między Herodem a Jezusem, których sposoby panowania całkowicie się różnią. Herod panuje w sposób okrutny i nieludzki (w.16-18), zaś Jezus w sposób pełen łagodności (21,5). Tekst ewangelii, poprzez prorocstwo Micheasza (w.6) i jego wypełnienie w Dzieciątku narodzonym w Betlejem, dowodzi, że prawdziwym królem jest Jezus.

„Ujrzeliśmy bowiem Jego gwiazdę na Wschodzie” (w.2). Próby utożsamienia gwiazdy z kometą bądź

układem ciał niebieskich nie dały zadowalających rezultatów. Zgodnie z poglądami rozpowszechnionymi w tamtej epoce narodziny ważnych postaci były związane z pewnymi ruchami ciał niebieskich. Bóg mógł posłużyć się tymi pojęciami, aby zaprowadzić mędrców do Jezusa. W tej perspektywie sens tego fragmentu jest jasny: mędrcy rozpoczynają swoją wędrówkę od objawienia Boga w przyrodzie, gwieździe, muszą jednak przejść przez objawienie zawarte w Pismach Izraela (w.5), aby spotkać prawdziwego Boga.

„Chrystus Bóg rodzi się na tym świecie i staje się człowiekiem przyjmując ludzkie ciało, a wraz z nim i rozumną duszę, On, który wszystko powołał z nicości do istnienia. W tym czasie ukazuje się gwiazda, a jej blask wiedzie mędrców ze wschodu aż do miejsca, gdzie spoczywa Słowo, które stało się ciałem. Albowiem Słowo zawarte w Prawie i prorokach przewyższa

swoją tajemnicą poznanie ludzkie i tylko Ono doprowadza nie znających Boga do pełnego światła poznania.

Tak więc pobożne rozważanie Prawa i proroków jest jak gwiazda prowadząca do rozpoznania Słowa Wcielonego tych, którzy mocą łaski i według postanowienia Bożego zostali powołani i wezwani” (św. Maksym Wyznawca, *Centuria* 1,9).

Dary wymienione w w.11 przypominają obietnicę Boga dla Izarela (Iz 60,1-6) mówiącą, że stanie się on ośrodkiem i celem królów ziemi. Przepowiednie szczęśliwości zawarte w tekście Izajasza przywołane są również przez zaznaczenie w w.10, że „bardzo się uradowali”. Ofiarowane dary były bardzo cenione na Wschodzie i miały również swoje znaczenie. Św. Hilary z Poitiers (*Commentarius in Mattheum* 1,5) dostrzega w nich wyznanie istoty Jezusa: otrzymuje

złoto jako król, kadzidło jako Bóg, i
mirrę jako człowiek.

Ucieczka do Egiptu

13 Gdy oni odjechali, oto anioł Pański ukazał się Józefowi we śnie i rzekł: «Wstań, weź Dziecię i Jego Matkę i uchodź do Egiptu; pozostań tam, aż ci powiem; bo Herod będzie szukał Dziecięcia, aby Je zgładzić». 14 On wstał, wziął w nocy Dziecię i Jego Matkę i udał się do Egiptu; 15 tam pozostał aż do śmierci Heroda. Tak miało się spełnić słowo, które Pan powiedział przez Proroka: Z Egiptu wezwałem Syna mego.

Rzeź niemowląt

16 Wtedy Herod widząc, że go Mędrcy zawiedli, wpadł w straszny gniew. Posłał [oprawców] do Betlejem i całej okolicy i kazał pozabijać wszystkich

*chłopców w wieku do lat dwóch,
stosownie do czasu, o którym się
dowiedział od Mędrców.*

*17 Wtedy spełniły się słowa proroka
Jeremiasza: 18 Krzyk usłyszano w
Rama, płacz i jęk wielki. Rachel
opłakuje swe dzieci i nie chce utulić
się w żalu, bo ich już nie ma.*

2,13-18. Ewangelista opisuje tajemnice życia Chrystusa, ukazując ich głębokie znaczenie. Ucieczka Jezusa do Egiptu i powrót do ziemi Izraela wskazuje, że Jezus przypomina Jakuba (Rdz 46,1-7), który osiedlił się w Egipcie, oraz lud Izraela, który wyszedł z Egiptu (Wj 12,37-15,20). Jezus jest nowym Izraelem i wraz z Nim zapoczątkowany zostaje nowy Lud Boży, Kościół. Dostrzegamy tutaj również paralelizm Jezusa z

Mojżeszem, który został
opatrznościowo wyzwolony od
śmierci jako niemowlę (Wj 2,1-10) i
który później stał się narzędziem
Pana w formowaniu Jego ludu.

Epizod rzezi niewiniątek
odzwierciedla brutalność Heroda.
Narracja ta wpisuje się kompletnie w
długą listę okrucieństw Heroda (por.
Józef Flawiusz, *Dawne dzieje Izraela*,
15,102-266; 16,356-404;
17,42-144.167). Kościół czci te
niewinne dzieci jako męczenników
Chrystusa. „Te niemowlęta, choć o
tym nie wiedzą, umierają za
Chrystusa, ich zaś rodzice opłakują
śmierć męczenników, a one, nie
umiejąc jeszcze mówić, świadczą o
Zbawicielu. Oto panowanie Tego,
który przez śmierć przyszedł
panować! Oto już wybawia Ten,
który jest Wybawicielem; oto już
zbawia Ten, który przynosi
zbawienie! [...]. O jakże to wielki dar
łaski! Jakież to zasługi tych dzieci

zgotowały im tak wielkie zwycięstwo? Jeszcze nie potrafią mówić, a już wyznają Chrystusa. Ich słabe ciała nie są jeszcze zdolne do walki, a już zdobywają palmę zwycięstwa” (św.

Kwodwultdeus, *Kazanie 2 o wyznaniu wiary*). Nawiązując do postawy świętych młodzianków, którzy obwieścili chwałę Pana nie słowami, lecz śmiercią – *non loquendo, sed moriendo* – modlitwa Kościoła zaprasza nas do tego, „abyśmy całym życiem wyznawali wiarę w Ciebie, którą głosimy ustami” (Mszał Rzymski, *Świętych Młodzianków, męczenników, Kolekta*).

Rachela (w.18) była umiłowaną żoną patriarchy Jakuba (por. Rdz 29,30) oraz matką Beniamina i Józefa. Ten ostatni z kolei był ojcem Efraima i Manasses. Według Księgi Rodzaju (por. Rdz 35,19; 48,7) Rachela zmarła niedaleko Betlejem i tam pochował ją Jakub. Jr 31,15 cytowany przez

Mateusza odnosi się do uwięzionych Efraima i Manasses, którzy po zburzeniu Jerozolimy w 587 r. przed Chr. oczekują w obozie w Rama na wyruszenie do miejsc wygnania. Jednakże cały tekst Jeremiasza jest przepowiednią pocieszenia: zapowiada, że za nieszczęściem wygnania kryje się nowa łaska Boga, który odnowi lud i zawrze z nim Nowe Przymierze, wewnętrzne i ostateczne (por. Jr 31,31). Podobnie Mateusz dostrzega za nieszczęściem prześladowania Dzieciątka i śmiercią niewinnych wypełnienie zamysłu Boga w budowaniu nowego ludu poprzez Jezusa.

Powrót do Nazaretu

19 A gdy Herod umarł, oto Józefowi w Egipcie ukazał się anioł Pański we śnie, 20 i rzekł: «Wstań, weź Dziecię i

Jego Matkę i idź do ziemi Izraela, bo już umarli ci, którzy czyhali na życie Dziecięcia». 21 On więc wstał, wziął Dziecię i Jego Matkę i wrócił do ziemi Izraela. 22 Lecz gdy postyszał, że w Judei panuje Archelaos w miejsce ojca swego, Heroda, bał się tam iść. Otrzymawszy zaś we śnie nakaz, udał się w strony Galilei. 23 Przybył do miasta, zwanego Nazaret, i tam osiadł. Tak miało się spełnić słowo Proroków: Nazwany będzie Nazarejczykiem.

2,19-23. Nie wiemy, jak długo Święta Rodzina przebywała w Egipcie. Mateusz jako jedyny mówi nam o tym, nie podając dokładnych informacji. Herod zmarł prawdopodobnie w marcu lub kwietniu w 4 roku przed erą chrześcijańską. Jego syn Archelaos był *etnarchą* w Judei i Samarii do

roku 6 po Chr., gdy został usunięty z urzędu i wygnany z powodu skarg na jego brutalne czyny. Dlatego też nie sprawował władzy nad Galileą, gdzie leżał Nazaret. Z postawy Józefa (w. 22) można wyciągnąć pożyteczne wnioski: „W różnych okolicznościach życia Patriarcha nie rezygnuje z myślenia ani nie porzuca swojej odpowiedzialności. Przeciwnie, oddaje na służbę wierze całe swoje ludzkie doświadczenie. Wracając z Egiptu, *gdy postyszał, że w Judei panuje Archelaos w miejsce ojca swego, Heroda, bał się tam iść* (Mt 2, 22). Nauczył się poruszać w ramach Bożego planu i na potwierdzenie, że Bóg rzeczywiście chce tego, co on przeczuwa, otrzymuje wskazówkę, aby udać się do Galilei” (św. Josemaría Escrivá, *To Chrystus przechodzi*, 42).

Jezus jest znany przez wszystkich jako pochodzący z Nazaretu, „Nazarejczyk”. Dla władz

żydowskich to określenie ma znaczenie pogardliwe (por. J 1,46; 19,19). Jeszcze w czasach św. Pawła żydzi, którzy nie wierzyli w Chrystusa, starali się upokorzyć chrześcijan nadając im nazwę „nazarejczyków” (por. Dz 24,5). Nie ma żadnego tekstu prorockiego, który zawierałby dosłownie wyrażenie zacytowane przez św. Mateusza (w.23).

Najprawdopodobniej ewangelista odnosi się do Iz 11,1, gdzie zapowiada się potomka Dawida – odrośl, *neser*, Jessego – na którym spoczną wszystkie dary Ducha Pańskiego.